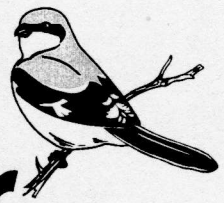
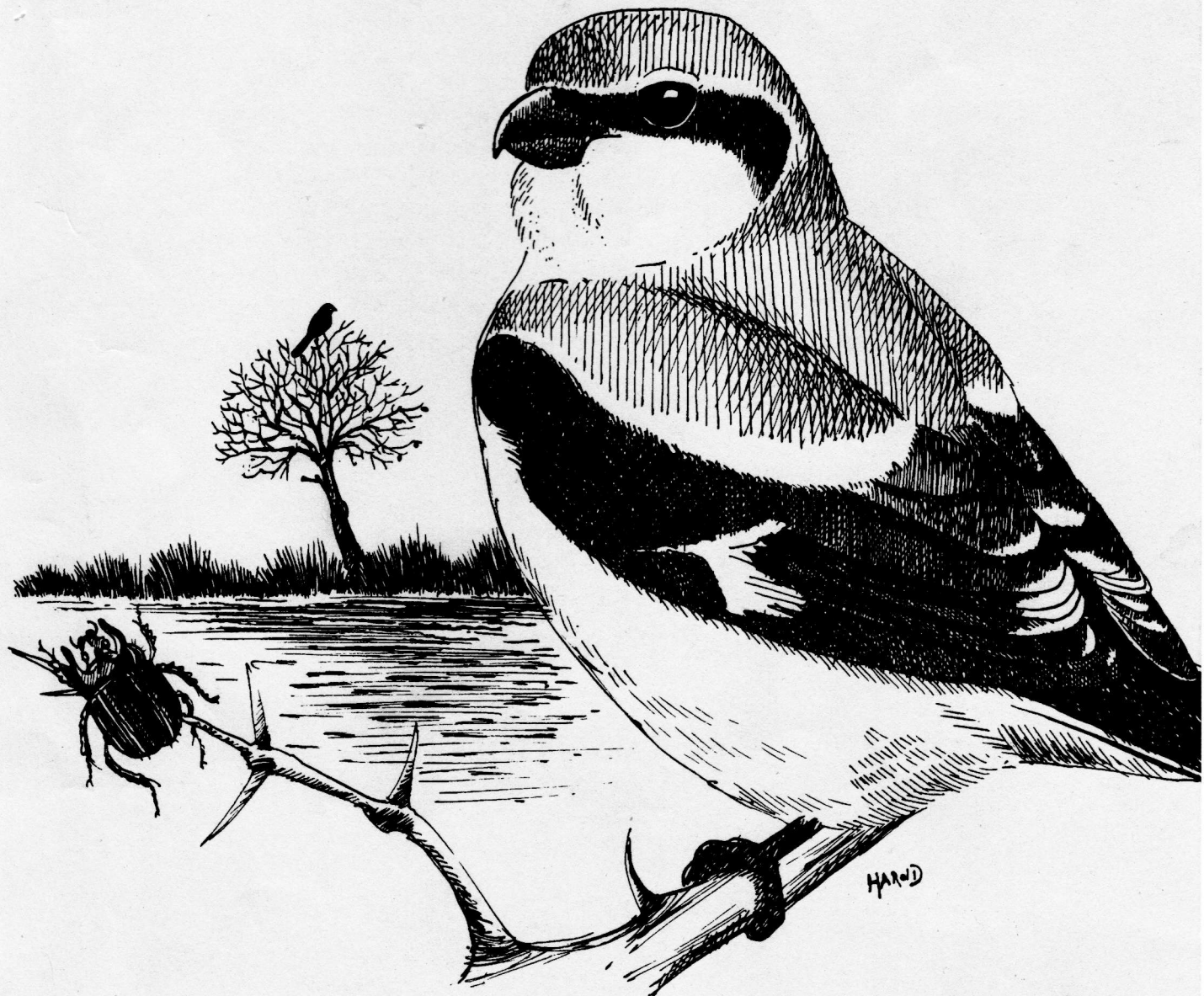


2000



# Blauwe Klauwier

Periodiek van Vogelwerkgroep de Kempen jaargang 26 nr. 1



**DE BLAUWE KLAUWIER** is een uitgave van VOGELWERK GROEP "DE KEMPEN", en verschijnt in principe 4 keer per jaar.

LOSSE ABONNEMENTEN zijn verkrijgbaar door storting van f 17,50 op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "abonnement Blauwe Klauwier". De portokosten zijn in de prijs inbegrepen.

DE REDACTIE bestaat uit: Jan Wouters.

Het redactie-adres is: De Braken 11  
5541 AC Reusel  
tel. 0497-642391

---

**VOGELWERK GROEP "DE KEMPEN"** beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de, in het wild levende, vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin, voorlichting, educatie en beheerswerkzaamheden.

LIDMAATSCHAP kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van de Vogelwerkgroep. Het lidmaatschap begint met een proeflidmaatschap van 3 maanden. De contributie bedraagt f 45,-- per jaar; studenten betalen f 35,-- en gezinsleden f 22,50. DONATEURS die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom. Donateurs die f25,-- of meer schenken, krijgen een jaar lang de Blauwe Klauwier toegezonden. BETALING van de contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "contributie Vogelwerkgroep" dan wel "donatie Vogelwerkgroep".

HET POSTADRES van het secretariaat luidt als volgt:

Vogelwerkgroep "De Kempen"  
Postbus 386  
5500 AJ Veldhoven.

---

ARTIKELN UIT DE BLAUWE KLAUWIER MOGEN WORDEN OVERGENOMEN, NA VOORAF VERKREGEN SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE, ONDER VERMELDING VAN DE BRON.

# Jaarprogramma 2000 VWG De Kempen

HANS HERMANS

*Dit programma kun je eventueel uitscheuren en op je prikbord hangen.*

## februari

- vr 4 – zo 6 Lustrum-feestweekend (feestcommissie)
- di 8 Bestuursvergadering (J van der Zee)
- za 12 Nestkasten schoonmaken 10.30 ingang Koningshof (J.Wouters)
- vr 25 Ledenvergadering: Carlo v. Seggelen: 100 jaar veranderingen in een hoogveen, de Groote Peel
- di 29 Bestuursvergadering (T van der Vleuten)

## maart

- za 4 Nestkasten schoonmaken 2<sup>e</sup> ronde 9.00 ingang Koningshof (J. Wouters)
- vr 24 Ledenvergadering: Frank Willems: hoe snel keert de Zearend terug als broedvogel in Nederland
- di 28 Bestuursvergadering (H Knubben)

## april

- vr 28 Ledenvergadering: Wiel Poelmans: resultaten weidevogelinventarisaties door de provincie Noord Brabant

## mei

- ma 8 1<sup>e</sup> nestkastcontrole golfbaan Welschap (M. Bozuwa)
- di 9 Bestuursvergadering (M Bozuwa)
- di 9 1<sup>e</sup> nestkastcontrole Koningshof 18.00 (J.Wouters)
- vr 26 Ledenvergadering: Chris Mulder: de Gierzwaluw
- ma 29 2<sup>e</sup> nestkastcontrole golfbaan Welschap 18.30 (M.Bozuwa)
- di 30 2<sup>e</sup> nestkastcontrole Koningshof 18.15 (J.Wouters)

## juni

- ma 5 3<sup>e</sup> nestkastcontrole golfbaan Welschap 18.30 (M. Bozuwa)
- di 20 3<sup>e</sup> nestkastcontrole Koningshof 18.15 (J.Wouters)
- vr 23 Ledenvergadering, daarna Nachtzwaluwen Leenderbos?

## juli

hele maand Huiszwaluwtellingen (W. Veenhuizen)

## augustus

- hele maand Huiszwaluwtellingen (W. Veenhuizen)
- vr 25 Ledenvergadering
- di 29 Bestuursvergadering





**september**

- za 2 Trektelling Strabrechtse Heide (G. Vink)
- za 9 Trektelling Toterfout (R. Aarts)
- za 16 Trektelling Strabrechtse Heide (G. Vink)
- vr 22 Ledenvergadering
- za 23 Trektelling Toterfout (R. Aarts)
- di 26 Bestuursvergadering
- za 30 Trektelling Strabrechtse Heide (G. Vink)

**oktober**

- vr 6 – zo 8 Weekend naar Cap Gris Nez (feestcommissie)
- za 7 Trektelling Toterfout (R. Aarts)
- za 7 SOV-dag: Vogelwerkgroep Midden Brabant
- za 14 Trektelling Strabrechtse Heide (G. Vink)
- za 21 Trektelling Toterfout (R. Aarts)
- vr 27 Ledenvergadering
- za 28 Trektelling Strabrechtse Heide (G. Vink)
- di 31 Bestuursvergadering

**november**

- za 4 Trektelling Toterfout (R. Aarts)
- za 11 Trektelling Strabrechtse Heide (G. Vink)
- vr 26 Ledenvergadering:
- di 28 Bestuursvergadering (M.Bozuwa)

**december**

- vr 22 Ledenvergadering





# PROBLEMATIEK ROOFVOGELTUIN

PEER BUSINK

*In het jaarverslag 1998 van het steunpunt Brabant van de Werkgroep Roofvogels Nederland komen de plannen voor een roofvogeltuin op het RAZOB-terrein aan de orde. Daarin staat wat achtergrondinformatie die we hier overnemen*

Menige keer is het vorig jaar de nieuwe naam "Gulbergen" door krantenartikelen in het nieuws geweest. De Gulbergen blijkt hetzelfde te zijn als het voormalige RAZOB-terrein, een vuilnisstortplaats van o.a. regio Eindhoven die door de RAZOB in Mierlo wordt geëxploiteerd. Het grootste deel is inmiddels vol gestort en afgedekt met een laag zand. Een gasinstallatie onttrekt er nu gas uit en voorziet hiermee een honderdtal huishoudens in Mierlo van energie. Wat verder achterblijft is een stukje sterk heuvelig landschap gelegen tussen maïsakkers. Hoe kan men hiermee creatief omgaan?

Eerst een mooie toepasselijke naam verzinnen en dat heeft men gedaan. De voormalige "stort" heet nu "Landgoed de Gulbergen". De volgende stap is aan het niveau werken, ook hier in is men voortvarend te werk gegaan. De golfclub slaat er al een tijdje zijn balletjes op een 18-holes baan, tussen bergen en dalen.

Vervolgens werd er gezocht naar verdere invullingen van het terrein onder het motto "alles mag, als het maar geld oplevert". Toen kwam de valkenier (de heer Vermaessen) in beeld die op dezelfde vuilnisstort met zijn Slechtvalk de meeuwen verjaagd had. Deze valkenier zag het helemaal zitten, hij had een fantastisch plan en de directeur (heer van Beers) van de RAZOB ging helemaal met hem mee (\$,\$).

## IVN-lezing

Wie is nu de heer Vermaessen? In november 1997 gaf hij een lezing in Geldrop op uitnodiging van de IVN(!) afdelingen Geldrop en Mierlo. In de zaal zaten zo'n 100 personen. Ondergetekende

is daar ook geweest; voor de beeldvorming wil ik u toch enige uitspraken en opmerkingen niet onthouden.

De inleiding werd gedaan door de heer van Beers. Promotiefilmpje er bij. Nog veel mogelijkheden blijken er te liggen voor zakenmensen op dit nieuwe terrein met een mogelijke bezoekersstroom van ca. 500.000 per jaar. Eén van de vele mogelijkheden die ze uit recreatief c.q. educatief oogpunt willen verwezenlijken is een roofdierentuin annex een roofvogeltuin.

Vervolgens kwam de valkenier aan bod. Hij vertelde dat hij een professioneel valkeniersbedrijf had met zes personen in dienst. Zijn bedrijf verjoeg ook op andere vuilnisstorten de meeuwen.

Maar waarom moeten die meeuwen nu verjaagd worden vroeg iemand in de zaal zich af. Je verplaatst dan toch het probleem. De valkenier had hier zes redenen voor.

1e Meeuwen produceren braakballen en deze laten ze o.a. in weilanden achter. In deze braakballen zitten o.a. punaises, loodjes van rookworsten. Koeien die deze ongerechtigheden met het gras eten naar binnen krijgen kunnen hierdoor darmperforaties oplopen.

2e Bijna alle meeuwen zijn besmet met salmonella-bacteriën. Deze bacteriën kunnen via meeuwen in voedselketens terecht komen.

3e Meeuwen slepen voedsel (organisch afval) weg die ze verderop weer laten vallen. Hierdoor kunnen ziektes verspreid worden.

4e Voor het personeel van de RAZOB is het niet leuk om tijdens het

werk constant krijgende meeuwen vlak boven je hoofd te hebben.

5e Iemand die vlakbij de RAZOB woont had jonge eendjes in z'n vijver. De meeuwen hebben die allemaal opgegeten. De bewuste man zat in de zaal en bevestigde dat meeuwen ze inderdaad allemaal hadden opgegeten.

6e Meeuwen verjagen met valken blijkt een goedkope oplossing te zijn.

Tegenwoordig wordt het gestorte vuil afgedekt maar er blijft op de plaats waar de vuilnisauto's storten de vuilnisbelt onbedekt. Er is afgesproken met de RAZOB dat wanneer er meer dan 200 meeuwen aanwezig zijn dat ik ze dan moet gaan verjagen.

De valkenier ging verder en stelde zichzelf de vraag: Hoe wordt je valkenier? Er zijn 121 valkeniers in Nederland en evenveel aspirant-valkeniers. Zo'n aspirant moet drie jaar stage lopen, hij moet verslagen maken die door een bepaalde commissie beoordeeld worden. Daarna moeten ze een erg moeilijk theorie-examen afleggen, met vooral veel wetskennis. Velen slagen niet meteen de eerste keer.

En hoe richten we die vogels af?, vroeg hij zich hardop af. Alle vogels zijn afkomstig van kweek. Voor het werken bij bijvoorbeeld de RAZOB wordt een jonge Slechtvalk alleen afgericht op de Zilvermeeuw. Op een dode Zilvermeeuw wordt op zijn borst vlees van een houtduif gebonden en daarmee wordt de Slechtvalk geleerd, dat hij alleen voedsel kan krijgen via een Zilvermeeuw. Zo wordt de vogel eenkennig en bij het jagen later op de RAZOB zal hij alleen Zilvermeeuwen pakken. Andere soorten zoals Kokmeeuwen, Stormmeeuwen en Mantelmeeuwen laat hij met rust! Voor de jacht worden Slechtvalken op een gelijke manier afgericht op Patrijzen en Fazanten en Haviken op konijnen, aldus de valkenier.

En nu de roofvogeltuin. Hierin moeten natuurlijk allerlei soorten

roofvogels komen, zo zei hij. Natuurlijk wel met CITES en BUD-vergunning. De natuur kan hiermee geholpen worden door bijv. de eieren verkregen in deze tuin, te leggen in de nesten van bedreigde roofvogelsoorten. Ook kan "fostering" en "cross-fostering" toegepast worden. Er kunnen ook soorten gekruist worden. Je kunt dan de goede eigenschappen van de één combineren met goede eigenschappen van een ander. Kruisingen zijn niet onnatuurlijk want ze kunnen in de natuur spontaan voorkomen. Bekend is een geval van Grijs- met Bruine havik in Australië en van Slechtvalk met Prairievalk in Amerika, volgens de valkenier.

En hij vervolgde: Onze havik kun je niet kruisen, die hebben 78 chromosomen in hun cellen. Andere soorten die bij onze Havik in de buurt komen hebben er minstens 2 minder. Dit verschil is te groot om ermee te kruisen.

Voorbeelden dat de mens bewust dieren kruist om er voordeel van te hebben is o.a. ezel x paard = muilnier of muilezel. Verder is het gewoon om met honden- en kattenrassen te kruisen. Zo ook met voliëresoorten, enz.

Voor faunavervalsing hoeft men niet bang te zijn omdat bij kruisingen de vrouwtjes onvruchtbaar zijn. Dus voor kruisen van soorten, wanneer het goed gebeurt, hoeft men niet bang te zijn.

Ook valkeniers houden van de natuur. Als iemand tegen me zegt dat dat niet zo is, dan kan ik ze van hun eigen deeg een koekje teruggeven. Want eigenlijk geen van u die hier aanwezig is houdt voor 100% van de natuur! U meneer, wanneer u 's-morgens uw haveremout pakt om uw ontbijt klaar te maken en u ziet dat een muis 's-nachts de doos heeft opengebeten heeft en van uw haveremout heeft gegeten, nou wat doet u dan?

Muizenklemmen zetten, wordt er uit de zaal geroepen. Juist ja, u probeert de muis te vangen! Dat is toch niet natuurlijk?!

En u meneer heeft u een hond? Ja? Die houdt u toch ook de meeste tijd van de dag binnen, dat doe ik met deze vogels ook.

Wie heeft er thuis een kat? Weet u ook dat een territorium van een kat 1 km<sup>2</sup> is en dat uw kat in die km<sup>2</sup> vogeltjes en muizen uit de natuur vangt!? Wat is dan het verschil met deze valken? Intussen zaten op het podium constant twee roofvogels op een stok.

En ziet u deze twee vogels, zien ze er ongelukkig uit? Ze zitten op hun gemak, zoals u ziet, eentje zit zich lekker te poetsen. Vandaag hebben ze nog gevlogen. Nu hebben ze geen honger meer en zitten ze lekker te zitten. In de natuur jaagt een roofvogel ook ca. 2 uur per dag en de rest van de dag zitten ze stil op een tak. En onder vaak veel slechtere omstandigheden dan mijn vogels.

Hij vertelde ook dat het in Duitsland geoorloofd is om op gecontroleerde wijze en in aanwezigheid van een ambtenaar haviksjongen uit te halen (uit te horsten). Veel van deze jonge haviken gaan naar Oostenrijk. Nederlandse valkeniers kunnen deze haviken kopen en legaal invoeren.

Conclusie: Deze valkenier is een zeer goede prater die het publiek makkelijk voor zich wint. Bij zaken die buiten de valkerij vallen blufte hij, dat hij er veel vanaf weet. Volgens hem weet hij ook veel af van genetica (met name kruisingen).

### **Discussie met groenverenigingen**

Na deze bijeenkomst werd door Jack Klomp en ondergetekende bij de voorzitter van IVN Geldrop erop aangedrongen om binnenkort met afgevaardigden van groenverenigingen (incl. RAZOB + valkenier) een vergadering te beleggen waar alle facetten van voor- en vooral tegen het houden van een roofvogeltuinen naar voren gebracht zullen worden.

Meer dan een half jaar later (14 juli 1998) werd de gevraagde bijeenkomst gehouden op het RAZOB-terrein (sorry, op

Landgoed de Gulbergen). Naast de heren van Beers en Vermaessen waren negen afgevaardigden van diverse natuurverenigingen aanwezig (waaronder WRN-SB). De heer van Beers begon weer. Voor het terrein is een beheersmaatschappij opgericht genaamd de Gulbergen. De RAZOB is voor 65% aandeelhouder. De opdracht is om kostendekkend te opereren, er is een waarborgfonds gesticht waarin belanghebbenden 65 miljoen hebben gestort. De volgende bestemmingen zijn in beeld: golf, paardensport, roeien (?), natuur, evenemententerrein (popconcerten!) en een wildtuin/roofvogelpark. Voor de wildtuin zijn al contacten gelegd met Stichting A.A.P., Stichting Wolf, Diergaarde Blijdorp en het Przewalskipaard en natuurlijk met de heer Vermaessen als roofvogel-expert. Verder zal de "Stichting Wildpark" het hele park op ideële gronden en zonder winstoogmerk beheren. Er is hiervoor al subsidie aangevraagd.

Na dit betoog mocht de heer Vermaessen zijn pleidooi houden. In tegenstelling tot de bijeenkomst in Geldrop werd hij nu wel meteen in de rede gevallen.

Opmerking: Hoezo, ideële grondslag, deze onderneming is toch commercieel?

*Vermaessen:* Nou ja, we proberen door educatie de kennis over roofvogels uit te dragen, je ziet ze dan zo van dichtbij. Roofvogels uit kweek van het wildpark kunnen later eventueel wel uitgezet worden in de vrije natuur.

Opmerking: Terugplaatsen in de natuur van "tamme" en ontwende roofvogels is ten zeerste ongewenst.

Opmerking: Hoe is het te controleren dat de vogels in het wildpark van legale herkomst zijn. Het vaste voedingen-systeem is niet waterdicht.

*Vermaessen:* Alle vogels kunnen eventueel met een DNA-test geregistreerd worden. Fraude wordt uitgesloten. Veel



soorten kweken heel gemakkelijk en via ruilen met andere parken in binnen- en buitenland kan een bestand opgebouwd worden. In principe is het niet de bedoeling dat met fokken geld verdiend wordt.

Opmerking: Bij een uitgekiend fokprogramma zou het kunnen leiden tot kruising van verschillende soorten vogels tot vogels met bepaalde interessante eigenschappen waardoor sterkere en grotere vogels verkregen kunnen worden. Zo te fokken kan voor de valkeniers een doel verwezenlijkt worden om "superjagers" te verkrijgen.

*Vermaessen:* Het is zelfs mogelijk een Slechtvalk met een Roodpootvalk te kruisen, wat is hier op tegen. Of dat een Havik uit Nederland gekruist wordt met een Havik uit Finland waardoor een groter exemplaar ontstaat. In de natuur komen toch ook van deze kruisingen voor.

Opmerking: Dit fokken kan alleen door kunstmatig insemineren gebeuren en de eieren worden uitgebreed in broedmachines, dit is zo tegennatuurlijk en ethisch verwerpelijk.

Opmerking: Veel roofvogels zijn een groot deel van hun leven solitair en zijn nu in gevangenschap verplicht om in kooien met andere te leven hetgeen indruist tegen hun aard. Ook dit is ethisch gezien verwerpelijk.

Opmerking: Is het de bedoeling dat ook uilen gehouden gaan worden.

*Vermaessen:* Ja.

Opmerking: Het houden van nachtvogels zoals uilen is voor het publiek helemaal niet interessant, omdat deze vogels overdag inactief zijn. Ter wille van het publiek moeten deze vogels hun activiteiten en nacht-dagritme aanpassen aan de bezoeken van het publiek.

Opmerking: En wordt er verder gedacht om vliegshows te houden met roofvogels?

*Vermaessen:* Het geven van vliegshows zal een essentieel onderdeel zijn van het programma.

Opmerking: Het geven van vliegshows zal er zeker toe leiden tot

toename van het illegaal houden van roofvogels door argeloze bezoekers die na verloop van tijd af willen van zo'n "lastige" vogel en deze later dan zullen deponeren bij een asiel. Nu al een meer voorkomend probleem. Een heropvoeding naar natuurlijk gedrag is vaak niet meer mogelijk. Verder is het ethisch gezien afkeurenswaardig dat vogels door honger te laten lijden "tam" gemaakt en afgericht worden voor het vermaak van de mens. Verder zal de wild-life criminaliteit (wat nu al een enorm probleem is) alleen maar toenemen door het geven van vliegshows en het exploiteren van wildparken.

Opmerking: Roofvogels zijn gebouwd om te vliegen met grote snelheden of te zweven op grote hoogte. Elke kooi is dan te klein.

*Vermaessen:* We hebben de doelstelling t.a.v. de huisvesting op 10 tot 30% boven de Duitse richtlijnen te gaan zitten m.b.t. de kooiafmetingen.

Bovenstaande opmerkingen en argumenten zijn tijdens deze bijeenkomst aan de orde geweest. Alhoewel er veel meer gezegd is, zijn naar mijn mening alleen de belangrijkste punten hierbij genoemd.

De bedoeling is dat de lezer van dit verslag enig inzicht krijgt in de beweegredenen waarom men aan de ene kant roofvogelparken wil exploiteren en wat aan de andere kant de kwalijke gevolgen zijn voor de roofvogels zelf.

Aan het eind van de discussie was wel duidelijk dat de twee partijen nog lijnrecht tegenover elkaar stonden. Dit was echter wel voorspelbaar wanneer men weet dat die partijen bestaan uit "natuurbeschermers" en "natuuruitbaters". Ons leek het in ieder geval een ongezonde en ongewenste zaak wanneer op deze manier met roofvogels gesold wordt.

De heren van Beers en Vermaessen beloofden om in oktober '98 een tweede bijeenkomst te beleggen om de argumenten nog eens de revue te laten passeren. Verder

zouden zij een verslag maken en dit dan aan de deelnemers overhandigen.

Intussen is er door ons contact geweest met Blijdorp, Stichting A.A.P. en Stichting Wolf. Men zei dat er wel eens iemand had opgebeld voor informatie maar verder was er niks concreets afgesproken. Trouwens deze stichtingen blijken helemaal niet de intentie te hebben om met een roofvogel- c.q. roofdierenpark samen te werken, zo deelde men ons mee.

Omdat we tot eind oktober niets hadden gehoord, is er opgebeld. De heer van Beers zei dat het verslag nog niet af was en dat de bijeenkomst zeker in november zal zijn en dat hij verder het initiatief zou nemen.

Tot op heden niks gehoord.

### Tenslotte

Intussen stond de Gulbergen weer een paar keer in het nieuws met o.a. vergevorderde afspraken omtrent het organiseren van popconcerten waarbij 100 decibel makkelijk moet kunnen. Je zult maar een roofvogel zijn, opgesloten in een kooitje, met heel geluidsgevoelige oortjes en je kunt dit geluidsgeweld niet ontvluchten. Een stomp onder de gordel van alle ideële grondgedachtes van de bedenkers van het roofvogelpark.

We zullen blijven proberen om de poging tot het realiseren van een roofvogelpretpark te vrijdelen. Maar..... bij de invoering van de nieuwe Flora- en

Faunawet aanstonds zijn binnen het valkeniersgebeuren veranderingen op til. Zo is men van plan om de numerus fixus van 121 valkeniers in Nederland uit te breiden tot 350. In plaats van alleen Havik en Slechtvalk wil men de mogelijkheid hebben om alle Europese soorten in bezit te kunnen krijgen. Roofvogels krijgen dan dezelfde status als andere cultuur- c.q. kooivogels zoals Sijs, Putter, enz. Alle Europese broedvogels mag men dan houden mits ze voorzien zijn van een juiste vaste voeding. Nu mag een amateur valkenier maximaal twee vogels hebben, dadelijk misschien ongelimiteerd. Op hoog niveau hebben valkeniers al gelobbyd en is er in Den Haag al topperleg geweest waar misschien al bindende afspraken gemaakt zijn.

Wanneer dit allemaal door zou gaan, dan zal de vraag naar roofvogels groot worden en evenredig hieraan de prijs die er voor betaald moet worden hoog. Dus het uithorsten van jongen zal lucratief worden. En die vaste voeding dan, die je alleen bij donsjongen kunt omdoen. Wie een beetje "creatief" nadenkt heeft vast en zeker een oplossing.

Al met al een zorgelijke ontwikkeling in een beschaafd land waarin toch ± drie miljoen mensen lid zijn van een natuurvereniging. Waar blijft de macht van het getal?



# WINTERTELLING JANUARI 1999

PIETER WOUTERS

*In de winter van 1999 werd de serie wintervogeltellingen in de Kempen op een nog wat grotere schaal voortgezet. Hoe was het weer en wat is er gezien?*

## Inleiding

Het is verheugend te noemen, dat er in het eerste 'echte' teljaar al zoveel agrarisch gebied is geteld. Dit is niet alleen een verdienste van VWG-leden, maar zeer zeker ook van de Jeugdbond afdeling Bladel en de IVN-afdelingen Oirschot en Eersel/Bergeijk. Voor de volgende telling (januari 2000) hebben zich nog meer tellers opgegeven zodat het aantal getelde hectaren hopelijk alleen maar toe zal nemen.

In dit verslag behandel ik summier de resultaten van de telling van 1999. Dit jaar zal er nog een verslag verschijnen (in een jubileumnummer van de Blauwe Klauwier) met een eerste terugblik naar alle gehouden wintertellingen met alvast wat leuke resultaten.

Ook landelijk is onze wintertelling niet onopgemerkt gebleven. In het Vogeljaar wordt in een door SOVON geschreven commentaar, gebruik gemaakt van onze telgegevens betreffende de achteruitgang van de Ekster (Hustings & Van Dijk 1999).

## Doelstelling

De doelstelling zoals deze bij de eerste telling is opgesteld geldt nu nog steeds.

- Het opsporen van voor wintervogels belangrijke gebieden.
- Het inzicht krijgen in de verspreiding, aantallen en biotoopkeuze van een aantal vogelsoorten.
- Het volgen van populatiewijzigingen van enkele soorten.

Bovendien zijn de tellingen bevorderlijk uit oogpunt van het verkrijgen van vogelkennis bij beginnende vogelaars.

## Methode

De telling is beperkt tot het agrarisch gebied. En de methode is dezelfde als tijdens de tellingen van de jaren 1984 tot en met 1986.

De telgebieden variëren in grootte van zo'n 500 tot 1100 ha. Het is de bedoeling dat het telgebied per fiets of auto op een zodanige wijze wordt doorkruist, dat het hele gebied bestreken wordt. Natuurlijk zijn kleinschalige gebieden veel arbeidsintensiever dan grootschalige gebieden. Om de ± 300 meter wordt gestopt om alles af te turen. Alleen vogels die van het gebied gebruik maken dienen geteld te worden, dus niet de hoog overvliegende ganzen, maar wel de laag vliegend jagende Blauwe Kiekendief.

De onderzoekssnelheid met deze methode ligt tussen de 250 en 400 ha. per uur. De telling dient uitgevoerd te worden tussen 9.00u en 15.30u.

De telsoorten zijn dezelfde gebleven als bij de voorgaande tellingen. De algemenere soorten: Kievit, Zilver-, Storm- en Kokmeeuw, Zwarte Kraai, Roek, Kauw en Ekster. Deze soorten dienen per kilometerhok te worden geteld en zo ook op het telfomulier ingevuld te worden. Daarnaast zijn er nog een aantal minder algemene soorten die op de bijgeleverde topografische kaart dienen te worden ingetekend. Dit zijn: Blauwe Reiger, zwanen, ganzen, roofvogels, Korhoen, Patrijs, Wulp, Klapekster en Bonte Kraai. Andere soorten mogen natuurlijk ook vermeld worden maar hiervan worden de gegevens niet systematisch verzameld.

Over de oppervlakte van de telgebieden zijn er nu digitale gegevens beschikbaar gekomen. Het betreft gegevens uit de tweede helft van de jaren tachtig. In de meeste blokken is er sinds-



dien niet veel veranderd. Hier zijn alléen boerderijen, stallen en een enkel woonhuis bij gekomen. Van deze gebieden heb ik de oppervlakte niet aangepast. Alleen in telgebieden die tegen stadsuitbreidingsgebieden liggen is soms wel veel grondgebied verloren gegaan door huizenbouw. Van deze gebieden heb ik de waarden uit de jaren tachtig zo goed mogelijk aangepast.

Er kon dit jaar geteld worden tussen 9 en 24 januari. Zoals in voorgaande jaren zijn ook nu weer de meeste gebieden in de weekeinden geteld. Er zijn 28 telgebieden geteld met een oppervlakte van 23 874 ha. (zie figuur 1) Dit zijn er maar liefst 12 meer (=10 285 ha.) dan in 1998 (zie figuur 2). Alle getelde gebieden zijn in het verslag verwerkt.

### De telling van januari 1999

**Fig. 1:** Ligging van de getelde wintertelgebieden. Met grijs is het niet-agrarische gebied, zoals bos en stedelijk gebied, aangegeven.

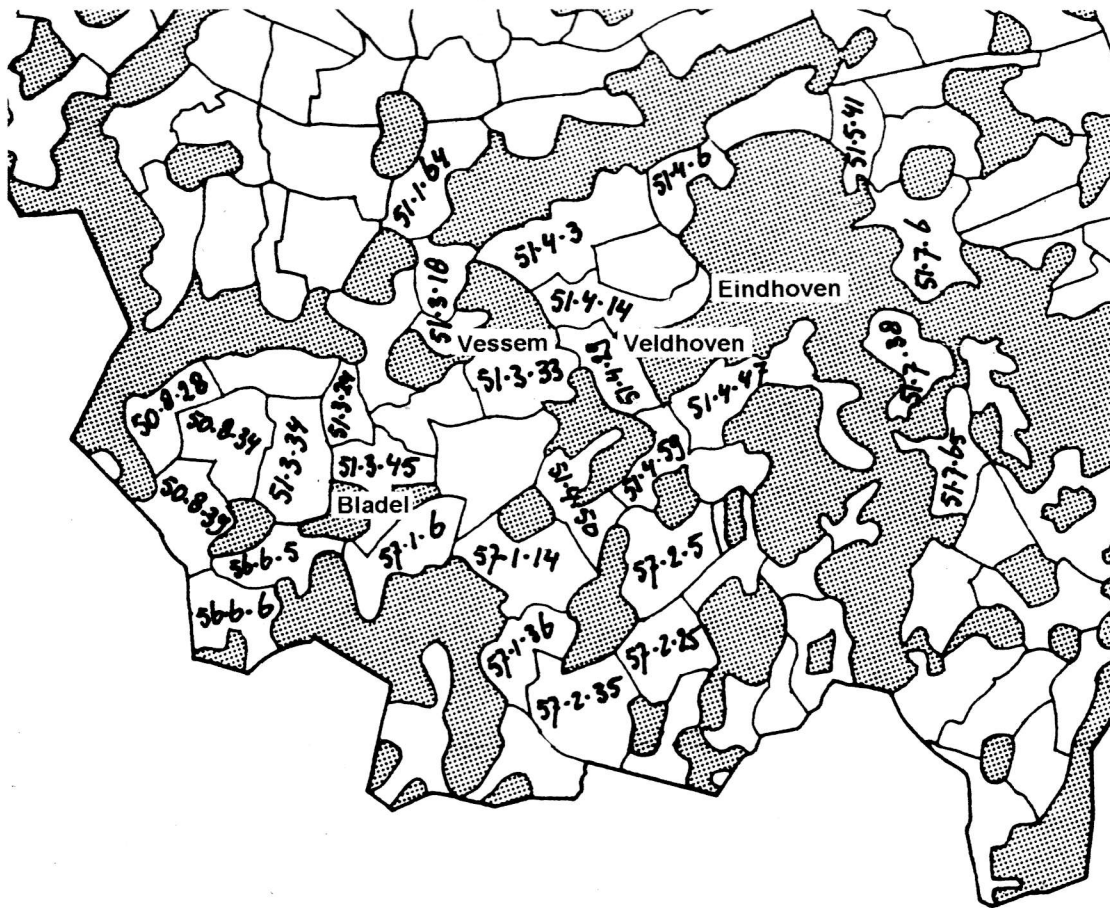
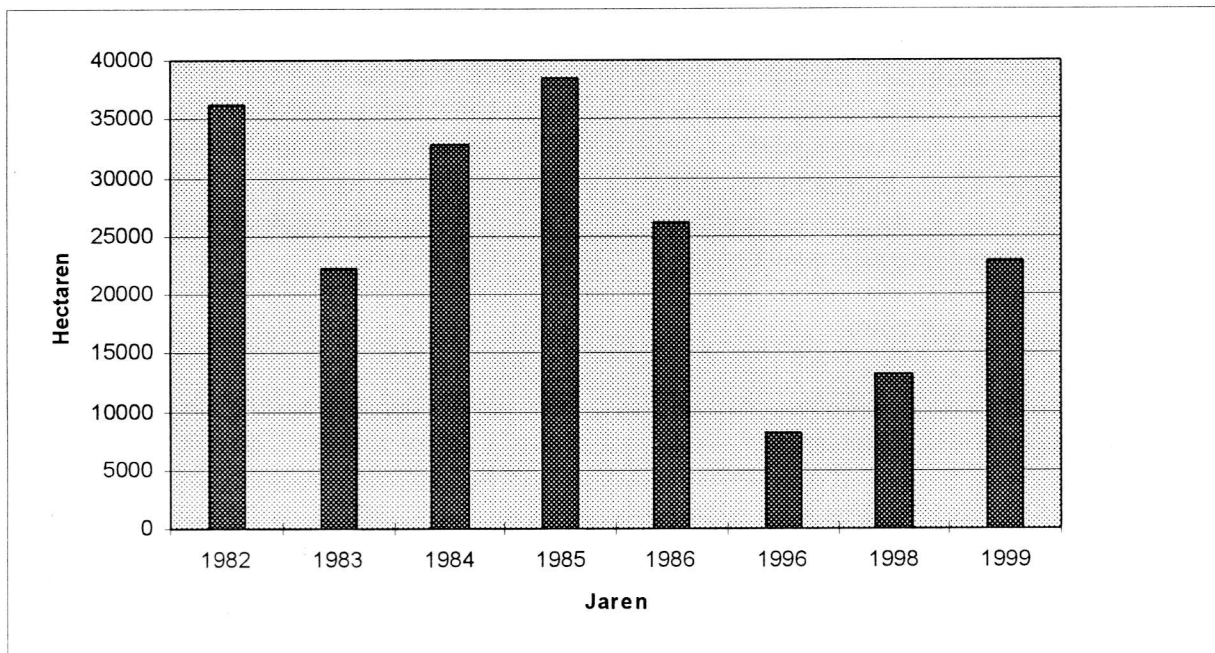


Fig. 2: Geteld aantal hectaren per wintertelling.



### Het weer in de winter '98-'99

De gegevens over het weer, (temperatuur, neerslag, wind en aantal uren zonneschijn) heb ik dagelijks van teletekst gehaald. Het zijn de gegevens die voor vliegveld Welschap worden doorgegeven. Voor een overzicht zie figuur 3 en 4.

Ook deze winter kunnen we weer bestempelen als zacht. Maar ook als nat. De maand oktober eindigde bijvoorbeeld met een zeer natte dag, er viel toen in één etmaal maar liefst 42 mm regen.

November begon zeer zacht maar eindigde wel wat koeler. Er waren zelfs aan het eind 3 vorstdagen te noteren. Er viel een meer dan gemiddelde hoeveelheid neerslag. Zeker de eerste helft van de maand was nat te noemen.

In december was het eigenlijk net andersom. Dit begon fris met in het begin 2 vorstdagen en daarna zelfs een vijftal dagen met een halfgesloten sneeuwdek en nachtvorst. Aan het eind van de maand werd het steeds warmer met temperaturen die zelfs boven de tien graden uitkwamen.

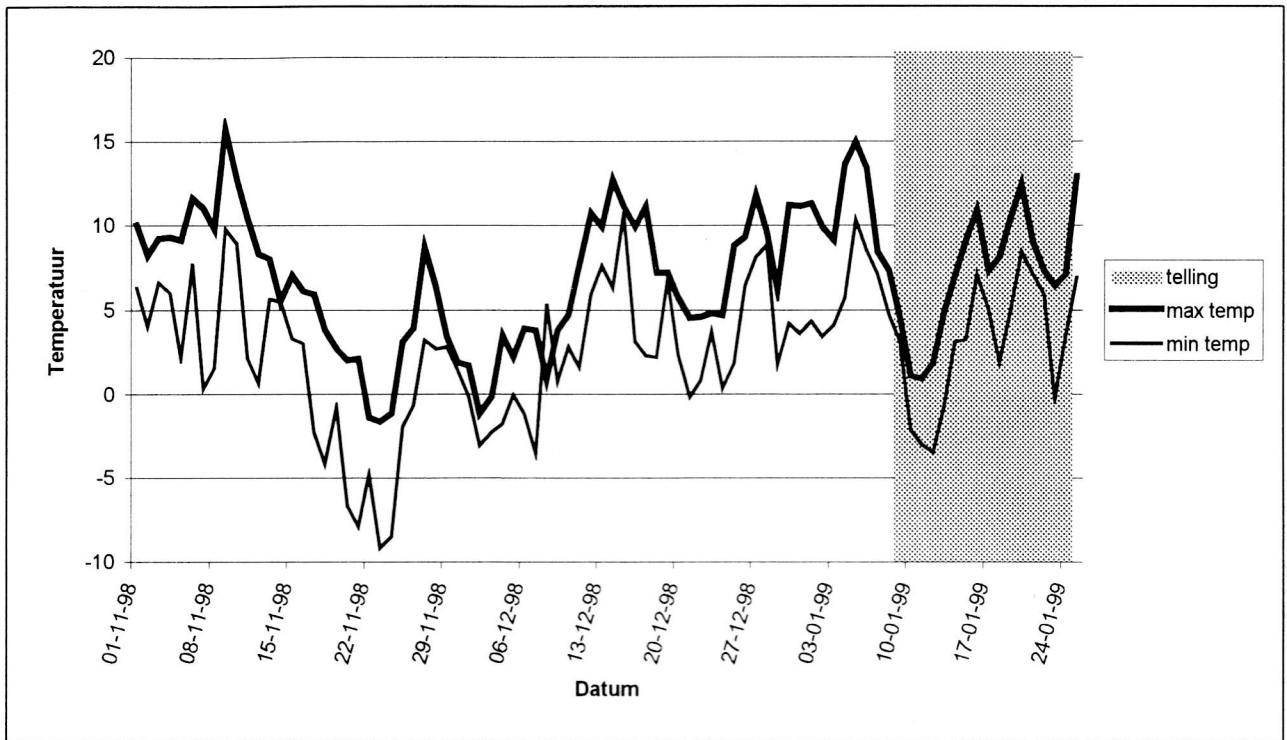
Januari begon ook zo warm maar in de eerste telweek vielen de temperaturen terug tot enkele graden boven nul met 's nachts nachtvorst. Wel was deze week erg

zonnig. Zeker het eerste telweekeind was erg zonnig. Later stegen de temperaturen weer naar waarden van rond de tien graden. Zulke hoge temperaturen kunnen alleen maar bereikt worden als de wind uit ZW richtingen komt. Dit houdt dan wel in dat het over het algemeen niet erg zonnig is. De laatste teldag was het zelfs erg heilig.

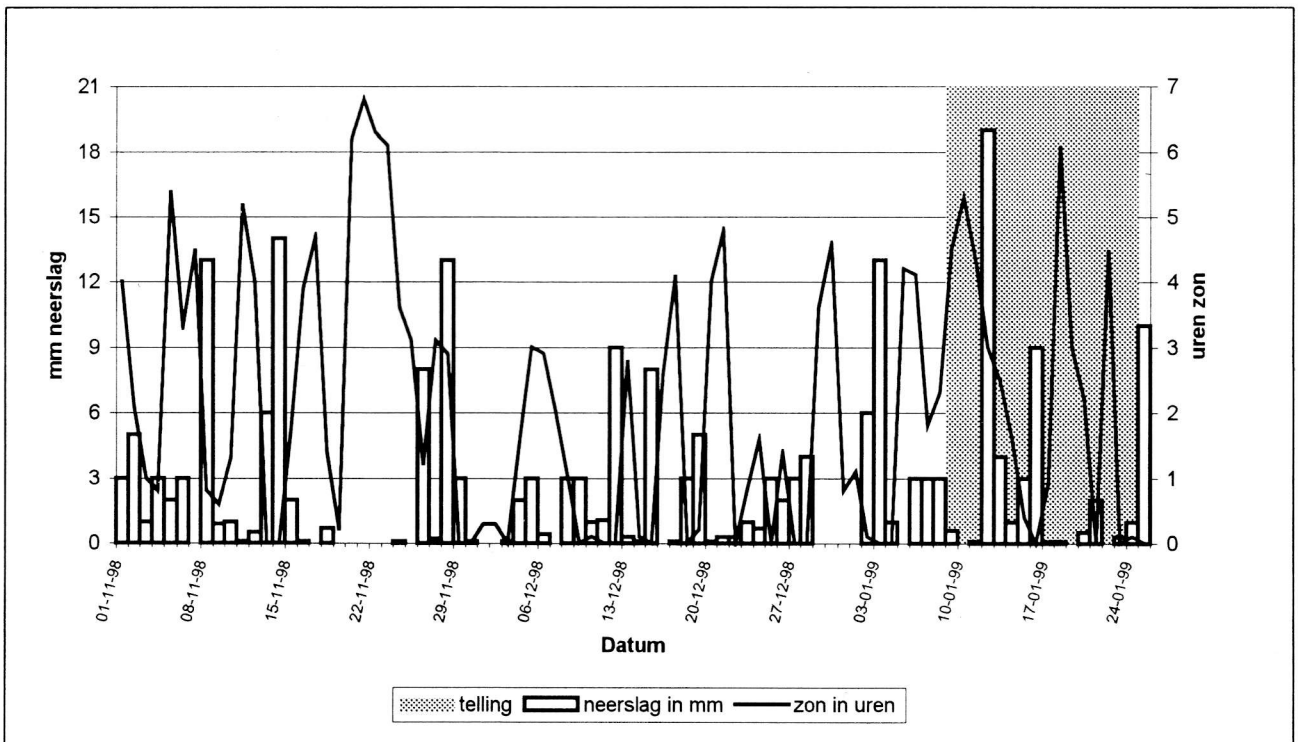
Tijdens de telling viel er nauwelijks neerslag van betekenis, behalve op 12 januari 19 mm en op 16 januari 9 mm. Wel lag er op de 12<sup>e</sup> en 13<sup>e</sup> een half gesloten sneeuwdek. Maar dit zal geen invloed hebben gehad op het voorkomen van onze wintervogels.



**Figuur 3:** Temperatuurverloop gedurende de winter 1998-1999.



**Figuur 4:** Hoeveelheid neerslag en aantal uren zon gedurende de winter 1998-1999.





**Tabel 1:** Getelde vogels bij de wintertelling 1999 in de Kempen, aantallen zowel absoluut als per 100 ha.

<i>soort</i>	<i>aantal exemplaren</i>	<i>aantal per 100 ha.</i>	<i>soort</i>	<i>aantal exemplaren</i>	<i>aantal per 100 ha.</i>
Blauwe reiger	29	0.12	Zilvermeeuw	25	0.11
Blauwe Kiekendief	6	0.03	Stormmeeuw	485	2.04
Havik	4	0.02	Kokmeeuw	3328	13.98
Sperwer	21	0.09	Zwarte Kraai	3750	15.76
Buizerd	179	0.75	Roek	2289	9.62
Torenvalk	42	0.18	Kauw	5613	23.58
Smelleken	1		Ekster	399	1.68
Patrijs	70	0.29	Bonte Kraai	2	0.01
Kievit	552	2.32			
getelde oppervlakte		23 874 ha.	teltijd: 90.65 uur = 0.38 u / 100 ha.		

### Resultaten van de 1999-telling

In tabel 1 worden de resultaten van dit jaar gegeven. Het is verheugend dat er weer een Smelleken gezien is. Ook het op twee verschillende plaatsen zien van een Bonte Kraai is mooi. Maar het is niet alleen maar vreugde. Het aantal Eksters is weer licht gedaald. En ook de Roek komt weer minder voor. Voor sommige soorten zal ik een korte beschrijving van de telresultaten geven.

#### Buizerd

Ook dit jaar zijn weer een groot aantal Buizerden geteld. Dit hoge peil komt voor rekening van onze eigen broedvogels. In de landen waar onze wintergasten vandaan komen is de stand van de Buizerd nauwelijks toegenomen de laatste jaren. Terwijl dit in eigen land wel het geval is. Ook het goede muizenjaar 1998 helpt natuurlijk mee. Grote reproductie en goede overwinteringscondities.

#### Torenvalk

De Torenvalk is een roofvogel die ook zou moeten kunnen profiteren van een goede muizenstand. Dit zien we dan ook terug in een goede winterstand. Mogelijk dat de soort ook meer dan de Buizerd profiteert van de sneeuwloze winters van de laatste jaren.

#### Smelleken

Het is verheugend dat opnieuw deze soort is vastgesteld tijdens de wintertelling. Maar met 1 exemplaar steekt deze telling zeer schrill af tegen de wintertellingen die begin jaren '80 zijn gehouden toen er maximaal 9 exemplaren (1982) werden geteld.

#### Kievit

Eindelijk weer eens een redelijk aantal Kieviten. Naast de hoge temperaturen heeft waarschijnlijk ook het natte najaar hier mee te maken. Wel moet gezegd worden dat het overgrote deel gezien is in twee telgebieden. Namelijk in een blok bij Hooge Mierden 168 ex. en bij Acht 270 ex.. Dit laatste blok stond half blank. Wat voor de Kieviten natuurlijk een ideaal overwinteringsbiotoop was.

#### Kokmeeuw

Het ging de laatste jaren erg slecht met de Kokmeeuw. Zowel als broedvogel als wintergast. SOVON opperde dat de voortschrijdende verdroging hier wel eens mee te maken kon hebben. Het is een zachte maar natte winter. En zie. Meteen is het aantal getelde Kokmeeuwen gigantisch omhoog geschoten. Ook de winter van 99/00 lijkt zacht en nat te worden. Dit is

dan een mooie test om te zien of het aantal overwinterende Kokmeeuwen op zo'n hoog niveau blijft. Of te wel: profiteert de Kokmeeuw van de natte winters?

### **Ekster**

De Ekster is weer licht in aantal achteruit gegaan. Men zou bijna gaan denken dat er naast de vervolging nog iets anders aan de hand zou moeten zijn. Een onderzoek naar deze soort in de breedste zin van het woord zou niet misplaatst zijn. De Ekster moet natuurlijk niet een pure stadsvogel worden.

### **Bonte Kraai**

De soort blijft toch enigszins verrassen. Hij leek helemaal verdwenen uit de Kempen. Maar ook nu weer werden er op twee plaatsen Bonte Kraaien geteld. Het betrof in beide gevallen slechts 1 exemplaar. Maar, ze zijn er toch nog.

### **Dankwoord**

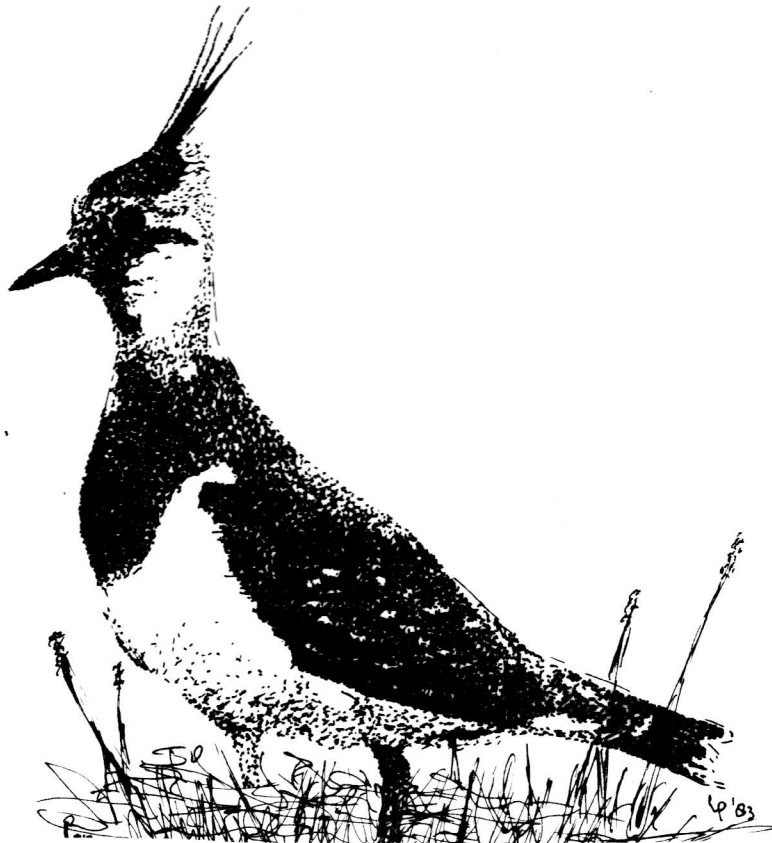
Zonder de geweldige inzet van de verschillende tellers is zo'n wintertelling niet uit te voeren. De resultaten worden naarmate er langer (en meer) geteld wordt betrouwbaarder en waardevoller. Ik hoop dan ook, dat eenieder het nog een aantal jaren vol wil houden!

### **Literatuur**

Boele A., Turnhout van C., Koffijberg K. & Plate C. 1999. Aantalsontwikkelingen van overwinterende roofvogels in Nederland in 1980-1997. *De Takkeling* 7 no. 3: 173-189.

Hustings F. & Van Dijk A.J. 1999. Afname van de Ekster in Nederland. *Het Vogeljaar* 47:119-120.

Wouters P. 1999. Wintervogeltelling januari 1998. *De Blauwe Klauwier* 25 no.1: 8-13.



# NESTKASTEN KONINGSHOF IN 1999.

JAN WOUTERS

Tijdens de gebruikelijke voorjaarsronde op 13 maart 1999 hebben we weer wat nestkasten vervangen en nieuwe opgehangen. Daarmee kwam het totaal op 80 kasten voor dit seizoen.

Het leek al wel voorjaar want de Bosuil zat al weer te broeden op 5 eieren, en er baltste een paartje Torenvalken.

Bij het schoonmaken vonden we in een van de kastjes een dode Boomklever: een nieuwe soort voor Koningshof. Dus wie weet, is er een nieuwe broedvogelsoort voor onze nestkasten in aantocht.

De controlerondes werden gehouden op de avonden van 5 en 26 mei en op 16 juni. De belangstelling was dit jaar niet groot: op 5 mei, toen het regende, was ik alleen. Op de ander avonden was er telkens maar een ander vogelwerkgroepslid. Ja, we hebben het allemaal zo druk.

De resultaten van dit jaar staan samengevat in tabel 1. Broedsels die begon-

nen waren op een van de eerste twee controleavonden, zijn als eerste broedsel beschouwd, behalve als er in die kast al een broedpoging van dezelfde soort had plaatsgevonden.

Wat in de tabel meteen opvalt is, is dat het totaal aantal broedsels zo laag is. Het is het laagste sinds 1978. Ook zien we dat er nauwelijks tweede broedsels zijn vastgesteld. Net als in 1998 werden bij de mezen geen tweede broedsels geconstateerd.

Wel kwamen we weer enkele soorten tegen die er al enige jaren niet meer gebroed hebben. De Bonte Vliegenvanger was weer met twee paar aanwezig na een afwezigheid van 4 jaar. Ook de Kauw broedde weer in een van de uilenkasten. Dat was ook 4 jaar geleden.

**Tabel 1: Resultaten van de nestkastencontroles op Koningshof te Veldhoven in 1999.**

<i>Soort</i>	<i>Eerste broedsel</i>	<i>Tweede broedsel</i>	<i>Totaal</i>
Holenduif	2	1	3
Bosuil	1	-	1
Bonte Vliegenvanger	2	-	2
Zwarte Mees	3	-	3
Pimpelmees	14	-	14
Koolmees	27	-	27
Kauw	1	-	1
			+ —
Totaal aantal broedsels			51
Door wespen bezette kasten			2
Niet gebruikte kasten			28
			+ —
			81
Twee keer gebruikte kasten			1
			- —
Totaal aantal kasten			80



De Holenduif deed het niet erg goed, vergeleken met voorgaande jaren. Maar de Zwarte Mees was relatief goed vertegenwoordigd en verder waren ook de wespen in recordaantal aanwezig met twee bezette kasten.

De Koolmees is de laatste jaren duidelijk af aan het nemen op Koningshof. In 1995 broedden er nog meer dan 40 paar. De Pimpelmees blijft daarentegen op ongeveer hetzelfde niveau. Waar dit precies aan ligt is niet duidelijk. Het aantal nestkasten is de laatste jaren ook wel iets afgenomen maar minder dan het aantal Koolmezen.

Er viel me wel iets op bij de controlerondes. We hebben de laatste jaren een aantal kasten opgehangen van het type Ton Geerts. Het was net of die kasten niet erg geliefd zijn bij de mezen. Ze waren vaker dan gemiddeld niet bezet, terwijl ze toch heel geschikt lijken te hangen.

Wat mankeert daar nou aan in de ogen van een mees? Het lijkt me dat het invlieggat wat aan de lage kant zit, waardoor de mezen zich niet veilig voelen als ze in zo'n kast zitten te broeden. Misschien is dit de reden waarom er zoveel van die kastjes niet gebruikt zijn. Het zal niet mee-

vallen om daar een oplossing voor te vinden.

De Holenduif is nogal achteruitgegaan ten opzichte van 1998. Toen waren er 8 broedsels tegen nu maar 3. Al bij de eerste controle was het onmiskenbaar dat er iets mee aan de hand was, want er was maar 1 geschikte kast bezet. Het was alsof ze in de andere kasten verstoord waren. Niet duidelijk waardoor. Mogelijk is er een Bosuil geweest die zich specialiseerde op Holenduiven, of een marter? Misschien moet ook aan menselijk ingrijpen worden gedacht.

In een van de volgende Blauwe Klauwieren (het jubileumnummer) zal een overzicht verschijnen van de nestkastcontroles op Koningshof sinds 1978. Dan kan ook de grote lijn nog wat meer aandacht krijgen.

Natuurlijk gaan we ook in 2000 weer door met de schoonmaak en controles. De data staan in het jaaroverzicht. Wie weet wat dit jaar weer in petto heeft. Je komt altijd wel iets verrassends tegen, daarom is eenieder welkom.





# NACHTZWALUW-INVENTARISATIE VAN HET LEENDERBOS IN 1999

HANS HERMANS

*Sinds 1987 wordt het Leenderbos jaarlijks op Nachtzwaluwen geïnventariseerd door Vogelwerkgroep de Kempen. Ook in 1999 zijn de Geitenmelkers er weer geteld.*

Het weer in 1999 kende net als in het jaar ervoor weer een nat voorjaar, maar in 1998 waren de temperaturen met name in juni beduidend lager.

De teldata (met opkomst) waren:

- 21 mei (3 personen): bezoekronde afgebroken wegens fors aantrekkende wind
- 11 juni :afgelast wegens slecht weer
- 25 juni (14 personen)
- 9 juli (2 personen)

Er is dus op drie avonden effectief geteld. De opkomst per avond was alleen goed te noemen op 25 juni, toen de telling aansluitend op de ledenvergadering werd gehouden. Vrijwel alle bekende geschikte plekken konden op die avond worden bezocht bij redelijk goed weer (windstil, helder 12°C).

Het beste telweer hadden we echter op 9 juli: half bewolkt, 21°C en broeierig. De Nachtzwaluwen waren die avond fanatiek aan het ratelen, wat resulteerde in meer territoria in het getelde deelgebied dan op de avond van 25 juni.

Waarschijnlijk zal het werkelijk aantal territoria voor het hele Leenderbos dan ook hoger liggen dan het gevonden aantal.

## Resultaten

In totaal werden 18 territoria vastgesteld (zie kaartje).

Zoals gewoonlijk is de zuidzijde van het Leenderbos weer goed voor het leeuwendeel van de territoria (11 territoria, wel geteld op de beste avond).

Rond de Hasselsvennen is het aantal gevonden territoria een stuk lager. (2 tegenover 4 vorig jaar).

Vergeleken met 1998 resp. 1996 (goed voor 17 resp. 18 terr.) en 1995 (14-16) valt het gevonden aantal niet tegen.

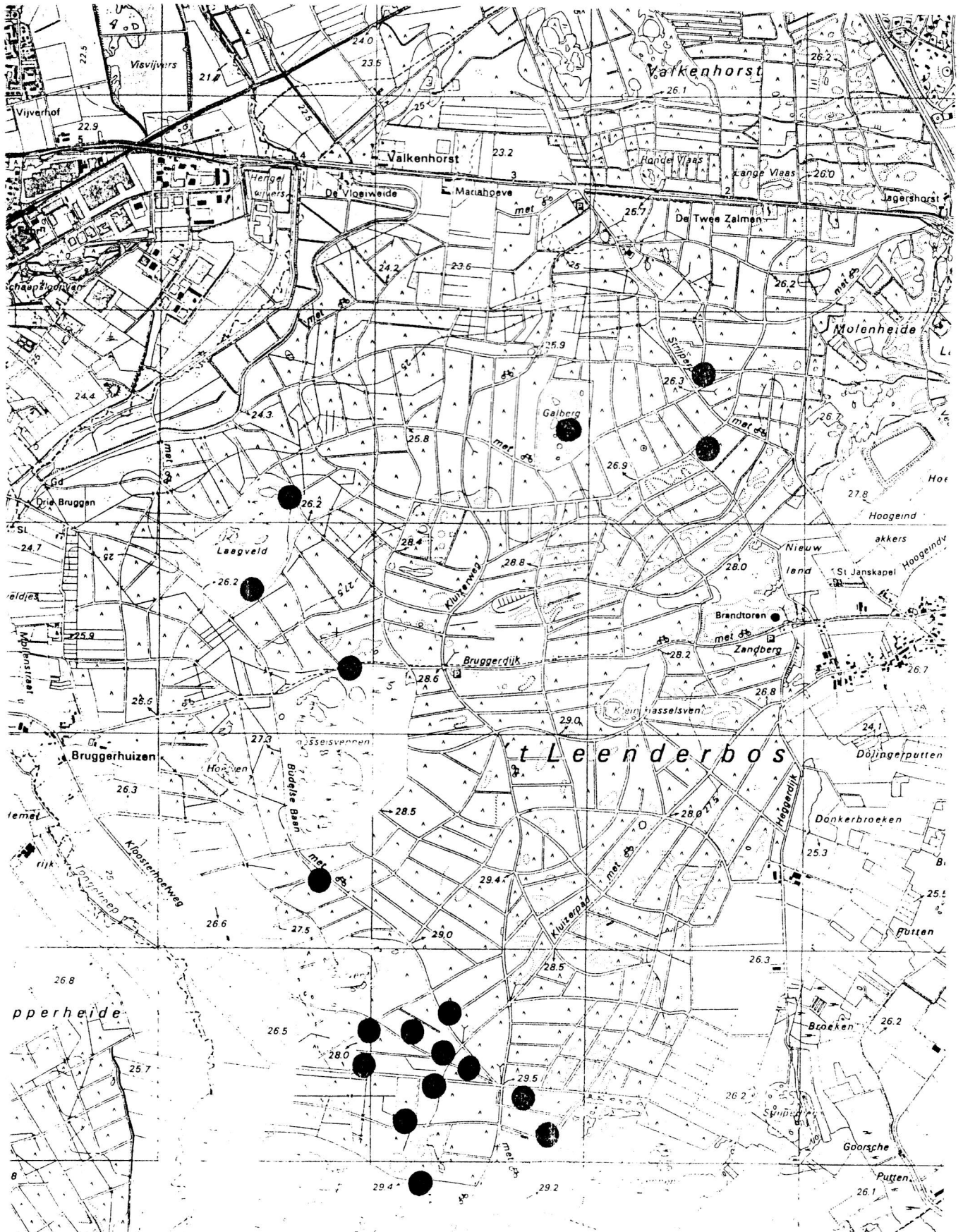
## Bijkomende waarnemingen:

- 21-5: Hasselsvennen: ca. 400 Kokmeeuwen
- 25-6: veel meikevers,
  - 1 juv. Ransuil,
  - 2 paar Geoorde Fuut met jongen op de Hasselsvennen,
  - 1 Boomvalk bij Dorven
- 9-7: 1 paar Geoorde Fuut met jongen,
  - 1 juv. Ransuil,
  - 1 Bosuil

Met dank aan Gerard Bosschers (SBB) en alle VWG-ers die aan deze inventarisatie hebben meegewerkt.



KAART: Verspreiding van de Nachtzwaluw in het Leenderbos in 1999 (18 territoria).



# KNIPSSEL KRANT



Knipseladres: SANSOVINOSTRAAT 24, 5624 JX EINDHOVEN.

Samenstelling: HUUB KNUBBEN

Strabrechtse Heide geen vogelgebied

## Provincie <sup>EJ</sup> hekelst Faber <sup>17/2000</sup> over vogels

EINDHOVEN - Het provinciaal bestuur weigert wegens gebrek aan informatie het besluit te aanvaarden van staatssecretaris Faber van Natuurbeheer, om de Strabrechtse Heide te schrappen als Europees te beschermen vogelgebied. Daardoor wordt hier geen volledig jachtverbod van kracht.

Faber maakte half december bekend dat de drie Brabantse natuurgebieden Strabrechtse Heide, een deel van landgoed De Utrecht en de Loonse en Drunense Duinen - evenals vier natuurgebieden in andere provincies - bij nader inzien te weinig bijzondere vogels hebben om te voldoen aan de Europese Vogelrichtlijn. De staatssecretaris baseert zich hierbij op nieuwe rapportages van het Instituut voor Vogelonderzoek Sovon, die echter niet openbaar zijn gemaakt. Gedeputeerde Staten (GS) willen dat Faber de volledige informatie alsnog op tafel legt.

De provincie had van het ministerie van Landbouw en Natuurbeheer informeel vernomen dat de Loonse en Drunense Duinen van de Europese lijst zijn afgevoerd, omdat de boomleeuwerik uit dit gebied is verdwenen. Duinbeheerder Natuurmonumenten sprak dit onmiddellijk tegen en meldde dat dit jaar nog zeker veertig broedparen van dit zeldzame vogeltje zijn gesignaleerd.

Sovon verklaart nu dat het geen gegevens heeft aangeleverd waaruit kan worden afgeleid dat de boomleeuwerik in dit gebied is uitgestorven. „Dit is een onjuiste conclusie. Onze tellers hebben deze vogel wel degelijk waargenomen”, verklaart een woordvoerder. Het instituut legt materiaal op tafel waaruit blijkt

dat het duingebied 54 boomleeuweriken telt. Deze informatie dateert echter uit 1992. Een meer recente betrouwbare telling ontbreekt.

Niettemin is Sovon tot de conclusie gekomen dat de Loonse en Drunense Duinen, is weggevallen uit de top vijf van Nederlandse natuurgebieden met de meeste boomleeuweriken en daarom niet meer voor Europese bescherming in aanmerking komt. De duinen leggen het daarbij af tegen onder meer twee andere Brabantse natuurgebieden, de Weerter- en Budelerbergen en de Brabantse wal bij Bergen op Zoom die wel worden aangewezen.

GS sluiten niet uit dat zij dezer dagen nieuwe gegevens krijgen over de vogelstand in Brabant, waaruit blijkt dat de drie natuurgebieden ten onrechte zijn afgevallenen. In dat geval kan de provincie tegen het besluit van Faber bij de rechter in beroep gaan.

### NIJKERK

1K 27-11-99

De Dierenbescherming heeft aangifte gedaan bij de politie wegens het illegaal uitzetten van fazanten voor de jacht, op het landgoed Salentein in Nijkerk. Inspecteurs van de Dierenbescherming hebben op video vastgelegd hoe tamme fazanten uit hun hok werden gejaagd, om kort daarop door jagers te worden afgeschoten. Een dergelijke vorm van plezierjacht is verboden.

De jachtpartij had plaats op het landgoed van auto-importeur Pon, die daarmee 'jachttheer' is en formeel verantwoordelijk, zegt woordvoester M. Werner van de Dierenbescherming.

Tijdens een expeditie in Madagaskar is de Amerikaanse vogelkundige PHOEBE SNETSINGER op 68-jarige leeftijd bij een auto-ongeluk om het leven gekomen. Snetsinger heeft een recordaantal vogels gespot en vastgelegd. Kort voor het ongeval had ze een buitengewoon zeldzaam type vanga gezien. Vogelen was altijd al haar hobby, maar werd een passie toen ze in 1981 te horen kreeg dat ze door een ongeneslijke vorm van kanker nog maar een jaar te leven had. Ze weigerde medische behandeling en vertrok vanuit haar woonplaats St. Louis in Missouri naar Alaska op vogeljacht. Bij thuiskomst voelde ze zich een stuk beter. De ziekte kwam ongeveer elke vijf jaar in alle hevigheid terug, maar ze bleef vogelen. Snetsinger heeft 8400 soorten vogels gespot, dat is 85 procent van alle soorten. Het record is erkend door de Amerikaanse vogelaarsvereniging.

VK 3-12-99

### Kraanvogels op Strabrechtse Heide

EJ

11/10

HEEZE - Een groot deel van de Strabrechtse Heide is afgesloten om trekkende kraanvogels de gelegenheid te geven op adem te komen. De dieren zijn op weg van Scandinavië naar Spanje en Portugal.

### Gemertenaren gepakt bij uitzet fazanten

ELSENDORP - Twee Gemertenaren zijn gisterochtend op heterdaad betrapt terwijl zij op landgoed Cleefs Wit bij Elsendorp fazanten uitzetten voor de jacht. Een van de mannen is houder van een grote fazantenfokkerij. De verdachten werden voor verhoor overgebracht naar het politiebureau. Volgens een woordvoester van de Algemene Inspectie Dienst (AID) waren ze gisteravond weer op vrije voeten.

De AID betraptte eerder deze maand ook al mannen die fazanten aan het uitzetten waren. Zo werd op 11 december op een jachtterrein in Hoogeloon een man uit Oirschot aangehouden. Nader onderzoek wees uit dat er dit najaar ongeveer 240 fazanten op het jachtterrein waren uitgezet. Op landgoed Velder bij Liempde werd vorige week donderdag een inwoner van Best op heterdaad betrapt. Hij had vijf fazanten bij zich. De AID heeft de dieren in beslag genomen.

De uitzet van gefokte fazanten met de bedoeling vervolgens op ze te gaan jagen, is in Nederland verboden. De AID is de laatste tijd strenger aan het controleren op deze praktijken, omdat controleurs de indruk hadden dat het aantal slechtvliegende fazanten in natuurgebieden toenam.

De woordvoester van de AID kon gisteren niet zeggen wat voor straf de daders boven het hoofd hangt. Wel heeft de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging aangekondigd dat, wanneer blijkt dat daders leden van de vereniging zijn, ze onmiddellijk uit het ledenbestand worden geschrapt.

EJ 24-12-99

Zilveren jubileum Vogelwerkgroep de Kempen

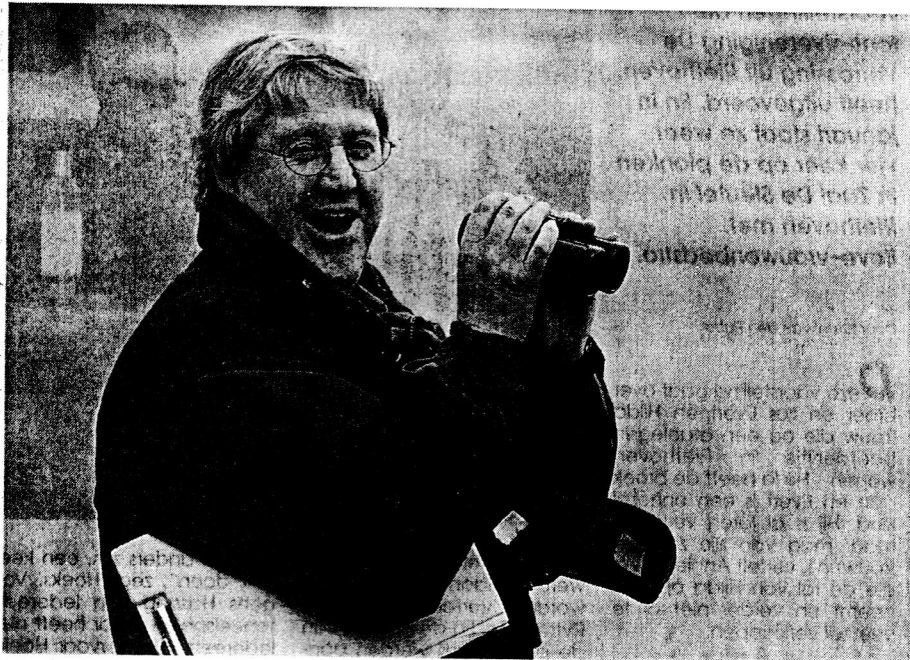
# Vogelaars zetten zich in voor schaarse soorten

*Kempen post*  
19-1-00

## VELDHOVEN -

**Vogelwerkgroep de Kempen vierde vorige maand het 25-jarig bestaan. Tijdens de opening van het VWG-jubileumjaar kreeg oprichter Jacques van Kessel de welzijnsmedaille uitgereikt door wethouder Mieke van Lisdonk. Maar er staat dit bijzondere jaar nog veel meer op de agenda van de Kempische vogelaars.**

Door Sandra Slijkhuys-Saris



Wat begon als een klein groepje bevriende vogelaars is in 25 jaar uitgegroeid tot een actieve organisatie met ongeveer 75 leden. VWG de Kempen houdt zich bezig met allerlei onderzoeken rondom de in het wild levende vogels in Zuidoost Brabant. Elke vierde vrijdag van de maand is er om 20.00 uur een bijeenkomst in het IVN-gebouw 'D'n Aard' aan de Adriaansdreef in Veldhoven. Een avond vol gezelligheid en informatie voor mensen die het 'vogelen' als gezamenlijke hobby delen.

VWG de Kempen vergroot de kennis van inheemse vogels door onderzoek, excursies en het onderling uitwisselen van gegevens. Deze kennis wordt nuttig gebruikt ten behoeve van bescherming en voorlichting.

### Vogeltellingen

Biologisch secretaris Hans Hermans is vanaf 1992 lid van de VWG. Hij verzorgt het jaarprogramma, zoekt lezinghouders voor de vergaderingen en organiseert excursies. Daarnaast verzamelt hij resultaten van vogeltellingen:

deze stuurt hij op naar het SOVON, een Nederlandse organisatie voor vogelonderzoek.

"Vroeger nam mijn broer, die bioloog is, mij mee op pad," vertelt Hans Hermans. "Zo ben ik langzaam maar zeker ook vogelliefhebber geworden." Zelf studeerde hij natuur- en landschapstechniek in Velp. In zijn studietijd sloot hij zich aan bij een clubje van vogelliefhebbers.

### Onderzoek

"VWG de Kempen kent een aantal deelgroepen binnen de vereniging," vertelt Hans. "Zo zijn er veel leden die aan weidevogelbescherming doen, maar er zijn ook leden die bijvoorbeeld nestresultaten van roofvogels bekijken en er is ook iemand die de 'kraalachtigen' in de stad bestudeert. Zelf doe ik met name broedvogelonderzoek in het voorjaar. Op verzoek van staatsbosbeheer breng ik

met een groepje de zangvogels op de Haperse heide in kaart. Van begin maart tot ongeveer juli gaan we eens in de twee weken op zaterdag vroeg uit de veren. We gaan met een kaart het veld in en luisteren en kijken goed waar de zangvogels zich ophouden. Dit tekenen we aan op de kaart. Voor uilen en nachtzwaluwen gaan we 's nachts op pad. Met een cassette-recorder laten we geluiden horen; daarna wachten we op een reactie om te kijken waar de vogels hun territorium hebben. De gegevens sturen we door naar Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Aan de hand van de resultaten worden de bossen meer geschikt gemaakt voor bepaalde schaarse vogelsoorten."

### Jubileumactiviteiten

In het jubileumjaar staan er verschillende activiteiten op het programma. Onder

■ **Met de verrekijker de vrije natuur in om vogels te bestuderen en in kaart te brengen.**

Foto: Bert Jansen

andere een excursie naar Cap Griz Nez in Frankrijk. "Een tijdlang gingen we daar jaarlijks naar toe," vertelt Hans Hermans. "Het is daar echt heel mooi; prachtige rotsen die boven het zeeoppervlak uitsteken. Bij helder weer zie je Engeland liggen. We kijken in Cap Griz Nez naar langstrekende vogels."

Dit feestjaar verschijnt er een bijzondere uitgave van 'De Blauwe Klauwier', het verenigingsblad van VWG de Kempen. "In dat nummer zullen verhalen staan over onderzoeken en activiteiten door de jaren heen. Als klap op de vuurpijl hebben we in februari een feestweekend in Westerhoven. Maar het programma blijft nog even een verrassing."



# VOOR U GELEZEN

JAN WOUTERS

*Waarom staan de vogels in een vogelboek in de volgorde waarin ze staan? Het lijkt zeker zo handig om ze alfabetisch te rangschikken. Maar het bij elkaar zetten van groepen van vogels die op elkaar lijken, heeft ook wel iets. Er worden hevige debatten gevoerd over deze materie, want welke groepen lijken op elkaar? De Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna, (CSNA) heeft zich hierover gebogen.*

In Ardea 87(1) staat een artikel van de CSNA dat wel eens invloed zou kunnen gaan krijgen op de volgorde van de vogels in een vogelgids. Of minstens op de gebruikte Latijnse namen van die vogels.

Het doel van de biosystematiek (het maken van een indeling van alle levende wezens) is om alle soorten zo te groeperen dat de rangschikking een afspiegeling is van het ontstaan van die soorten in de loop van de evolutie. Dus soorten, ook vogelsoorten, die van een gemeenschappelijke voorouder afstammen, moeten dicht bij elkaar staan. Ze kunnen samen in een genus (geslacht) worden gezet. Een aantal geslachten met een gemeenschappelijke afstamming, vormt samen weer een familie, een aantal families een orde, enzovoort. De boom die zo wordt samengesteld moet de afstamming zo goed mogelijk weergeven.

De inzichten over hoe die afstamming verlopen is, veranderen met het voortschrijden van het onderzoek. De indeling van de vogels die tegenwoordig gebruikelijk is, stamt eigenlijk nog voor het grootste deel uit de tijd dat er alleen naar morfologische kenmerken werd gekeken, dus eind 19e begin 20e eeuw. Tegenwoordig worden ook allerlei biochemische en genetische kenmerken vergeleken, waardoor de inzichten over verwantschap kunnen veranderen. Als er nieuw inzicht ontstaat over de verwantschap van bepaalde soorten of soortgroepen dan moet dat ook zo nauwkeurig mogelijk in de naamgeving tot uiting komen. De groepering van de soorten moet eerder berusten op gemeenschappelijke voorouders dan op gemeenschappelijke kenmerken.

Eigenlijk gaat het om het begrip soort. Wat is een soort? Er zijn grofweg twee opvattingen: het biologische soortbegrip en het systematische. In de eerste opvatting horen organismen tot dezelfde soort als ze onder natuurlijke omstandigheden onderling kruisen en vruchtbare nakomelingen krijgen. In de tweede opvatting horen organismen in een populatie tot dezelfde soort als ze in niets van elkaar te onderscheiden zijn.

Het belangrijkste verschil tussen deze twee opvattingen zit hem in de hanteerbaarheid. Voor de biologische opvatting moet je kijken naar processen die tijd kosten (voortplanting), voor de systematische naar kenmerken van (eventueel dode) organismen. Dit laatste werkt gemakkelijker.

De CSNA kiest voor de laatste opvatting van het begrip soort, onder meer om praktische redenen. Met deze keuze worden soorten beschouwd als het eindproduct van een evolutionair proces (onveranderlijk), en niet als medespelers in de evolutie (nog aan verandering onderhevig zijnde). Beschouwd op de tijdschaal van de evolutie, is dat gedurende een mensenleven vrijwel altijd waar, en dus een aanvaardbare vereenvoudiging van het steeds doorgaande proces van soortvorming.

Een gevolg van deze keuze is dat de soort de basale ondeelbare eenheid is van de gehanteerde indeling. Dat betekent dat zo gauw je binnen een soort twee ondersoorten kunt onderscheiden, je die twee ondersoorten als aparte soorten moet beschouwen.

De commissie heeft een grote hoeveelheid literatuur (10 pagina's literatuur-opgaven) doorgewerkt uit vooral de laatste twintig jaar, die betrekking heeft op studies over verwantschap van soorten of soortgroepen. Op grond van die nieuwe inzichten heeft commissie een aantal aanpassingen in de naamgeving voorgesteld, waarvan ze hoopt dat die overgenomen worden door degenen die gebruik maken van de systematiek en naamgeving.

Wat voor nieuws levert dit verhaal nou op? Op de eerste plaats is er nieuw inzicht over de verwantschap van de Eendvogels (*Anseriformes*) en de Hoendervogels (*Galliformes*). Uit DNA onderzoek blijkt dat deze groepen van een gemeenschappelijke voorouder te stammen, waar de ander vogelsoorten niet vanaf stammen. Het lijkt dan ook gerechtvaardigd om deze twee groepen in een vogellijst of -boek dicht bij elkaar te zetten en ze samen onder te brengen in een groep de *Galloanserae*. Voorgesteld wordt om deze vooraan op de lijst te zetten.

Verder zijn er enkele soorten in een apart geslacht geplaatst omdat ze toch minder verwant blijken te zijn aan de andere leden van het genus dan vroeger gedacht werd. Zo heet de Grote Zilverreiger geen *Egretta alba* meer maar *Casmerodius albus*; het Nonnetje wordt *Mergellus albellus* (zoek zelf de oude naam maar op), de Jan van Gent heet nu *Morus bassanus* (idem) en de Kuifaalscholver gaat *Stictocarbo aristotelis* heten. De Smient, Amerikaanse Smient, Bronskopeend en Krakeend worden uit het genus *Anas* gehaald en geplaatst in het genus *Mareca*, de achternamen blijven hetzelfde: dus *Mareca penelope* enz. De Groenling krijgt een eigen genus *Chloris*. De Kleine Spotvogel gaat van het genus *Hippolais* naar het genus *Acrocephalus* en heet dan dus *Acrocephalus caligatus*.

Ook zijn er een aantal eerder voorgestelde veranderingen niet doorgevoerd omdat ze nog niet voldoende met onderzoeksgegevens zijn onderbouwd. Zo zijn

Steppekievit en Witstaartkievit weer ondergebracht bij het geslacht *Vanellus*.

Dan zijn er natuurlijk een flink aantal ondersoorten die tot soorten worden verheven. Bijvoorbeeld de Taigarietgans en de Toendrarietgans, die heten dan voortaan *Anser fabalis* en *Anser serrirostris* in plaats van *Anser fabalis fabalis* en *Anser fabalis serrirostris*. Iets dergelijks gebeurt ook met onder andere Rotgans en Witbuikrotgans, Vale Pijlstormvogel en Noordse Pijlstormvogel, Stepparend en Savannearend, Waterpieper en Oeverpieper. De duidelijk te onderscheiden vroegere ondersoorten van de Gele Kwikstaart worden nu Engelse Kwikstaart, Gele Kwikstaart, Noordse Kwikstaart en Balkankwikstaart genoemd. Ook Witte Kwikstaart en Rouwkwikstaart, Tjiftjaf en Iberische Tjiftjaf, Klapekster en Steppeklapekster, Zwarte Kraai en Bonte Kraai, Kleine Barmsijs en Grote Barmsijs zijn paren die van ondersoort tot soort zijn gepromoveerd.

De CSNA kiest er echter nog wel voor om van de in Nederland voorkomende verschillende populaties van een soort, de waarschijnlijke geografische herkomst met ondersoortnamen aan te duiden. Daarbij kan men denken aan soorten die over een groot gebied voorkomen zoals de Bonte Strandloper.

De Nederlandse Ornithologische Unie, de Dutch Birding Association en de redactie van *Ardea* hebben deze voorstellen geaccepteerd, dus we zullen deze veranderingen langzamerhand vaker zien verschijnen. Het zal even wennen zijn, maar je weet nu waarom er namen veranderd zijn.



# VOGELVARIA

## SIMULTAANTELLING VAN KLAPEKSTERS OP DE STRABRECHTSE HEIDE

Op 8 januari 2000 werd weer de jaarlijkse Klapekstersimultaantelling op de Strabrecht gehouden. Er werden in totaal 7 Klapeksters gezien. Voor de volgende telling in 2001 zal ik een totaaloverzicht geven van 10 jaar simultaantellingen.

Iedereen die mee heeft geholpen hierbij heel erg bedankt. Zeer zeker ook Jap Smit van Staatsbosbeheer, die niet alleen meetelt maar ons ook de gelegenheid geeft om gebruik te maken van hun kantine voor het zetten van koffie en warm maken van de erwtensoep. Nogmaals iedereen bedankt en tot de volgende telling.

**Piet van Happen**

## TERUGMELDING VAN EEN JONGE RANSUIL

In aanvulling op het artikel in het vorige nummer van de Blauwe Klauwier (jrg. 25 no.3) van Pieter Wouters over de Ransuilen in de gemeente Reusel kan al weer iets meer gezegd worden over de overleving van de jonge Ransuilen.

Er is namelijk al een terugmelding binnengekomen van een van de geringde jongen. Dit jong werd op 4 mei 1999 geringd, in de buurt van de Kleine Cirkel in Reusel. Het was de op een na lichtste in het nest, waarschijnlijk dus ook de op een na jongste van de vier in het nest aanwezige jongen.

Vier? Nou ja, drie in het nest en een op de grond. Want toen we bij het nest kwamen lag er een jong, het kleinste, onder de nestboom op de grond. Na het ringen zijn ze alle vier weer naar boven gebracht en in het nest gezet.

Bij latere controle overdag op 8 mei, heeft Pieter dat kleine jong eerst een keer van de grond op een lage tak gezet. Toen het op 9 mei weer op de grond zat, een beetje verscholen, heeft hij hem hoog in de boom op een tak bij het nest gezet. Niet in het nest want dat was aan de kleine kant en de drie andere uilskuikens waren een stuk groter dan het kakkenestje.

Daarna leek alles goed te gaan. Want op 10 mei zat de jonge uil nog op die tak. Bij een avondcontrole op 23 mei zaten er 4 jongen te roepen in de buurt van het nest. Ook op 16 juni riepen er nog vier uitgevlogen jongen in het bosperceel waar het nest was. Dus toen leefden ze nog alle vier.

Nu is de kleinste van de drie andere op 11 juli 1999 dood gevonden als verkeersslachtoffer in de buurt van Moergestel, dat is 20 kilometer van de ringplaats. Hieruit blijkt dat jonge Ransuilen zich al vrij kort na het zelfstandig worden, verwijderen van hun geboortestreek om zich elders te gaan vestigen. Ook is het duidelijk dat na het succesvol uitvliegen er nog vele gevaren ontweken moeten worden, eer een jonge uil aan de voortplanting kan gaan deelnemen.

**Jan Wouters**

## INGEZONDEN BRIEF

Geldrop, 17-01-2000

Op de ledenvergadering van november 1999 hadden we een lezinghouder genaamd Arie Martinali. Om te beginnen ga ik ervan uit dat degene die deze man heeft uitgenodigd zijn lezing nog nooit heeft gezien. Echt daar ga ik van uit.

Nu het volgende. Jaren geleden werd er in de ledenvergadering van de vogelwerkgroep nog heftig gediscussieerd of leden nesten mochten fotograferen. En of er wel of geen opgezette vogels op een tentoonstelling van de vogelwerkgroep mochten worden gebruikt. Niet dus.

Wat was er te zien op die avond: alleen maar nestfotografie. Ik wist niet wat ik zag. In de pauze ben ik opgestapt na eerst tegen bestuursleden te hebben gezegd wat ik er van vond. Het antwoord was iets in de trant van: je moet niet zo nauw kijken. Dat deed bij mij helemaal de deur dicht. De Vogelwerkgroep de Kempen beoogt toch een bijdrage te leveren aan de bescherming van de in het wild levende vogels.

P.S.

Die man komt er bij vogelwerkgroep de Peel helemaal niet in. Waarom? Als hij bijvoorbeeld nog geen beelden heeft van de Blauwborst in de Peel, zou hij toch alles doen om ze te fotograferen, zelfs al zou de Blauwborst daardoor totaal uit de Peel verdwijnen.

Wat mij betreft nooit geen Martinali meer bij de Kempen.

**Piet van Happen.**

# Beschermen helpt.

**Want één op de vijf vogels wordt nog bedreigd!**  
De ooievaar is terug. Dat is natuurlijk goed nieuws. Maar zowel in Nederland als Wereldwijd groeit de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten nog steeds.  
Help mee, word lid en ontvang gratis een Zakgids Vogels of een Nestkast als welkomstcadeau.



# Helpt u mee?

Ja, ik word lid voor f40,- per jaar (65+; f27,50) en ontvang elke 2 maanden gratis het tijdschrift VOGELS en één van de welkomstcadeaus. Hiernaast heb ik mijn keuze aangekruist.

Dhr./Mevr. \_\_\_\_\_

Adres: \_\_\_\_\_

Postcode: \_\_\_\_\_

Plaats: \_\_\_\_\_

Stuur deze bon naar Antwoordnummer 1974, 3700 WB Zeist. Postzegel hoeft niet, mag wel.



## WIST U DAT...

- Het broedseizoen al weer begonnen is.
- Er links en rechts door vogelwerkgroepsleden alweer geïnventariseerd wordt.
- Ze achter de Bosuilen aanzitten.
- Er al weer veel geteld zijn.
- Het echt de moeite waard is om zo'n inventarisatie eens mee te maken.
- De spreuk deze keer luidt:  
Heb je nog nooit Bosuilen geteld, wordt het tijd dat je eens iemand belt.
- Ook de Kruisbekken nu alweer aan het baltsen zijn.
- Er een mooi boek over de Peel is verschenen, dat de moeite waard is.
- De schrijver ervan: Carlo van Seggelen op 25 februari een lezing voor ons komt geven.
- Als je dit leest, de wintertelling er al weer opzit.
- Pieter zelf de halve Kempen afrijdt.
- Hij dit doet om zoveel mogelijk gebieden in kaart te brengen.
- Er dus voor volgend jaar nog meer mensen mee moeten doen.
- Een gebiedje erbij nemen ook helpt.
- Op 17 december 1999 onze vogelwerkgroep 25 jaar bestond.
- Jacques van Kessel geëerd werd met de welzijnsmedaille van de gemeente Veldhoven.
- Dit een totale verrassing voor hem was.
- Het dus voor de feestcommissie niet mooier kan.
- Er 5 zilveren jubilarissen waren.
- Wim Jacobs, Jacques van Kessel, Wim de Kroon, Maarten Manders en Geert Sanders vanaf de oprichting lid zijn.
- Wim, Jacques en Geert een kleine attentie kregen aangeboden.
- Maarten en Wim de Kroon die avond helaas niet aanwezig waren.
- Alle jubilarissen nogmaals worden gefeliciteerd.
- Het verder een fijne gezellige avond is geweest.
- De laatsten rond 3.30 uur naar huis gingen.
- Er een horizontaal naar huis is gegaan.
- Dat het met slapen allemaal weer overgaat.

Houdoe,

PIET



## **VOGELASIELS VOOR DE KEMPEN :**

Vogelasiel Someren  
Toon en Marij de Smit  
Boerenkamplaan 32  
5712 AE Someren  
tel. 0493-493564.

Vogelasiel Eindhoven  
Anton de Kleyn  
Eikenstraat 49  
5651 CM Eindhoven  
040-2526897.

**Dierenambulance** voor de Kempen: 0497-574030.

voor Eindhoven e.o. 040-2523188.

## **MELDING ROOFVOGELVERVOLGING:**

Vogelasiel Someren tel. 0493-493564.

of 040-2264847

## **ADRESSEN BESTUURSLEDEN :**

Voorzitter: Willem Veenhuizen  
Bussele 32  
5641 PB Eindhoven. 040-2816913.

Secretaris: Jan van der Zee  
Fleminglaan 18  
5644 DH Eindhoven. 040-2130210.

Penningmeester: Huub Knubben  
Sansovinostraat 24  
5624 JX Eindhoven. 040-2460363.

Biologisch  
secretariaat: Hans Hermans  
Provincialeweg 138  
5503 HK Veldhoven. 040-2547152.

en: Tonny van der Vleuten  
Nieuwstraat 30a  
5527 AV Hapert. 0497-384107.

Algemeen lid: Minke Bozuwa  
Adolf van Cortenbachstraat 64  
5611 TH Eindhoven.

## **OPVANG NIEUWE LEDEN:**

Ben Jacobs  
De Bleker 41  
5506 BB Veldhoven. 040-2534735.

# INHOUD: jaargang 26 no. 1 (2000)

Hans Hermans	Jaarprogramma 2000 VWG De Kempen. . . . .	1
Peer Busink	Problematiek Roofvogeltuin. . . . .	3
Pieter Wouters	Wintertelling januari 1999. . . . .	8
Jan Wouters	Nestkasten Koningshof in 1999. . . . .	14
Hans Hermans	Nachtzwaluw-inventarisatie van het Leenderbos in 1999.	16
Huub Knubben	Knipselkrant. . . . .	18
Jan Wouters	Voor U gelezen. . . . .	20
VOGELVARIA		
Piet van Happen	Simultaantelling van Klapeksters op de Strabrechtse Heide. . . . .	22
Jan Wouters	Terugmelding van een jonge Ransuil. . . . .	22
Piet van Happen	Ingezonden brief. . . . .	23
Piet van Happen	Wist U dat... . . . .	24

Tekeningen: H. Bierens  
L. Peeters  
D. Nurney  
M. Silvius